

Rozdział 2. Historia i charakterystyka migracji z Polski do Islandii

Anna Wojtyńska

Na tle międzynarodowych ruchów migracyjnych z Polski wyjazdy do Islandii zajmują pozycję marginalną zarówno z powodu ich małego rozmiaru, jak i krótkiej historii. Tylko niewielki procent¹ wszystkich wyjeżdżających Polaków kieruje się na tę położoną na północnych krańcach Europy wyspę. Islandia jest także nowym szlakiem migracyjnym prowadzącym z Polski. Można przyjąć, że do grupy krajów tradycyjnie przyjmujących polskich obywateli dołączyła dopiero w początkach lat 90. Jednak z perspektywy Islandii napływ polskich imigrantów jest zjawiskiem o kluczowym znaczeniu, gdyż stanowią tam oni największą grupę obcokrajowców. W styczniu 2011 roku w liczącej zaledwie 318 452 osób populacji mieszkańców Islandii zameldowanych było 9463 polskich imigrantów², z czego 1023 osoby posiadały islandzkie obywatelstwo (Statistics Iceland 2011a). Polacy stanowią 3% całej populacji Islandii i 37% wszystkich imigrantów w tym kraju, znacząco przewyższając kolejne pod względem liczebności grupy narodowe – Litwinów (1471), Filipińczyków (1341), Niemców (1152). Ważnym czynnikiem stymulującym rozwój migracji Polaków do Islandii był szybki wzrost gospodarczy na wyspie oraz idące w ślad za nim przemiany demograficzno-społeczne – odpływ ludności z małych miejscowości rybackich do miast oraz pogłębiający się wzrost zapotrzebowania na pracowników, którego nie dało się pokryć rodzimą siłą roboczą (por. Skaptadóttir, w tym tomie).

---

¹ Według szacunków opartych na BAEL rokrocznie wyjeżdża z Polski około 500 tys. osób (Sakson, Napierała 2010). Z kolei islandzki Urząd Statystyczny odnotowuje napływy z Polski na poziomie 3000–5000 osób. Stąd można przyjąć, że do Islandii wyjeżdża poniżej 0,1% wszystkich emigrantów z Polski.

² „Imigrant” definiowany jest w statystykach urzędu jako osoba urodzona za granicą i której obydwoje rodzice są pochodzenia obcego.

Dotychczas ukazało się niewiele opracowań tematu migracji z Polski do Islandii w języku polskim³. Dlatego w niniejszym rozdziale staram się przybliżyć historię tego ruchu migracyjnego, a także przedstawić ogólną charakterystykę islandzkiej Polonii.

2.1. Historia migracji

Oddalona geograficznie i mało znana wśród Polaków Islandia w przeszłości przyciągała głównie podróżników i badaczy⁴, rzadko stając się celem emigracji. Z uwagi na ów dystans oraz skąpą wiedzę ważną rolę w rozwoju migracji do Islandii odegrały poprzedzające je oficjalne relacje między oboma krajami. Od 1924 roku Islandia i Polska mają podpisaną umowę o współpracy handlowej (Traktat... 1999). W 1945 roku Polska i Islandia nawiązały stosunki dyplomatyczne na poziomie poselstw. W latach 1956–1981 w Islandii znajdowała się polska placówka dyplomatyczna (*Stosunki dyplomatyczne...* 1986). Zamknięta na niemal trzydzieści lat, wznowiła swoją działalność w 2008 roku, kiedy utworzono Konsulat RP w Reykjavíku. Pod koniec lat 60., co miało szczególne znaczenie dla rozwoju migracji, Islandczycy zaczęli remontować i budować statki w polskich stocznicach. W mniejszym zakresie funkcjonowała również wymiana kulturalna i naukowa. Zdarzało się też, że Polacy przyjeżdżali na kontrakty do Islandii⁵. Te formalne związki pociągały za sobą nieformalne kontakty, a także tworzyły kanały przepływu informacji, uruchamiając następnie procesy migracyjne.

Migracje z Polski do Islandii kształtowały się od lat 60, chociaż najprawdopodobniej pierwsi Polacy mogli docierać tu już wcześniej. Wiadomo na przykład, że na początku XX wieku w zakładach krawieckich pracował polski Żyd, Abraham Wołowski. Niestety, musiał on opuścić wyspę w okresie Wielkiej Depresji, kiedy walczący z kryzysem

---

³ Pierwsze krótkie omówienie migracji Polaków do Islandii autorstwa Jana Sęka znalazło się w zbiorze *Polacy w Skandynawii* (Sęk 1997). Zob. Wojtyńska 2009; 2010.

⁴ Szerzej o polskich wyprawach do Islandii zob. Pietrzekiewicz 2002; Chymkowski 2009; *Polskie wyprawy...* 1999.

⁵ Na przykład w latach 60. Islandzką Orkiestrę Symfoniczną prowadził znany polski dyrygent Bohdan Wodiczko. Ponadto Islandia sprowadzała też polskich trenerów sportowych. Wśród nich warto wspomnieć o Bogdanie Kowalczyku, który między innymi trenował islandzką reprezentację narodową w piłce ręcznej.

i rosnącym bezrobociem kraj zaostrzył politykę imigracyjną (Bergsson 1995). Następnie w 1938 roku islandzkie statystyki odnotowały dwóch polskich obywateli zarejestrowanych w Reykjavíku (ibidem).

Początki migracji to przyjazdy pojedynczych osób, często przypadkowe, a zatem wymykające się jakiegś głębszej kwalifikacji. Ci pionierzy migracji – jak można by ich nazwać – pomagając kolejnym osobom w przyjeździe do Islandii, dali początek łańcuchowi migracyjnemu. Wśród pionierów przeważały kobiety, które związały się z obywatelem Islandii poznanym najczęściej w Polsce. Islandczycy odwiedzali Polskę głównie w związku ze wspomnianą działalnością gospodarczą – przyjeżdżali na statkach handlowych czy też stacjonowali podczas remontów lub budowy statków.

W 1982 roku Islandzka Orkiestra Symfoniczna zatrudniła polskiego skrzypka i kompozytora Szymona Kurana. Jego obecność okazała się ważna nie tylko dla życia muzycznego na wyspie⁶, lecz także dla rozwoju polskiej migracji, gdyż zainicjował on przyjazdy kolejnych muzyków. Niektórzy, podobnie jak Szymon Kuran, grali w islandzkiej orkiestrze, jednak większość podejmowała pracę nauczycieli w szkołach rozmieszczonych na całej wyspie. Polscy muzycy są ciekawym wątkiem w historii migracji Polaków do Islandii. Raz, że doskonale ilustrują mechanizm działania sieci migracyjnych i migracji łańcuchowej, a ponadto są dobrze rozpoznawalnymi i wysoko cenionymi przez Islandczyków członkami tamtejszej polskiej społeczności⁷.

Dzięki staraniom islandzkiego oddziału Czerwonego Krzyża w 1982 roku Islandia przyjęła grupę 26 polskich uchodźców z obozu przejściowego w Austrii, którzy znaleźli się tam w związku z wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce. Rząd Islandii zaoferował im zakwaterowanie, pracę oraz bezpłatne kursy islandzkiego. Jednak po upływie kilku lat większość tych osób ostatecznie opuściła Islandię.

W latach 80. podejmowano pierwsze próby rekrutacji pracowników z Polski. Było to bezpośrednią konsekwencją kontaktów nawiązanych

---

⁶ Biografię artystyczną Szymona Kurana można przeczytać między innymi na stronie Polskiego Centrum Informacji Muzycznej (www.polmic.pl).

⁷ Wśród polskich muzyków, którzy mieszkają bądź mieszkali w Islandii, znajduje się wielu uznanych w Polsce artystów, między innymi Marcin Podhajski, znany muzykolog, pedagog i kompozytor, Lesław Szyszko, dawny członek zespołu muzyki dawnej Ars Nova, czy Zbigniew Jaremko, saksofonista i muzyk jazzowy.

przez Islandczyków przy budowie statków rybackich. Kilka grup metalowców przyjechało do pracy w islandzkich stoczniach, np. w 1986 roku sprowadzono dziesięć osób na wyspę Vestmannaeyjar, a w 1988 – trzy osoby do Stykkishólmur. Jednak spotkało się to z ostrym sprzeciwem ze strony związków zawodowych, które domagały się podniesienia stawek i zatrudniania rodzimych pracowników zamiast sprowadzania obcokrajowców⁸. Protest ów skutecznie wstrzymał na pewien okres przyjazdy Polaków do tego sektora. Ponownie Islandczycy starali się pozyskać polskich metalowców w połowie lat 90., kiedy powiększono hutę aluminium w Hafnarfjörður (ÍSAL) i później, kiedy rozpoczęto budowę huty aluminium Norðurál niedaleko Akranes na zachodzie wyspy. W owym czasie związki już przychylniej patrzyły na przyjazdy cudzoziemskich pracowników. Ponadto zapotrzebowanie na spawaczy podczas rozbudowy i budowy hut aluminium było na tyle duże, że nie dało się go zaspokoić lokalnymi robotnikami. Co więcej, zbiegło się to w czasie z masowymi zwolnieniami w stoczniach na skutek przemian ustrojowych w Polsce. Polscy metalowcy przyjeżdżali zazwyczaj na krótkoterminowe kontrakty i przeważnie wracali do kraju po wygaśnięciu umowy.

Prawdopodobnie już w latach 80. zaczęli przyjeżdżać też pierwsi pracownicy do zakładów przetwórstwa rybnego, jednak ten typ migracji nabral znaczenia dopiero po 1989 roku. W zakładach rybnych coraz dotkliwiej odczuwano brak pracowników. Trudne warunki i niskie płace bowiem czyniły te zajęcia mało atrakcyjnymi dla rodzimej ludności. Równocześnie zachodził proces odpływu mieszkańców z miejscowości rybackich do Reykjavíku.

W okresie PRL, kiedy rząd polski prowadził dość restrykcyjną politykę paszportową, skutecznie utrudniając wyjazdy zagraniczne obywateli, migracja do Islandii rozwijała się powoli. Jednakże z roku na rok zwiększała się liczba Polaków na wyspie, np. w 1974 roku zarejestrowanych było tylko 16 osób urodzonych w Polsce, w 1980 – 28, a w 1985 – już 73 (Statistics Iceland). W owym czasie na wyjazd z kraju potrzebne było pozwolenie polskich władz. Jako oficjalny powód przyjazdu podawano

---

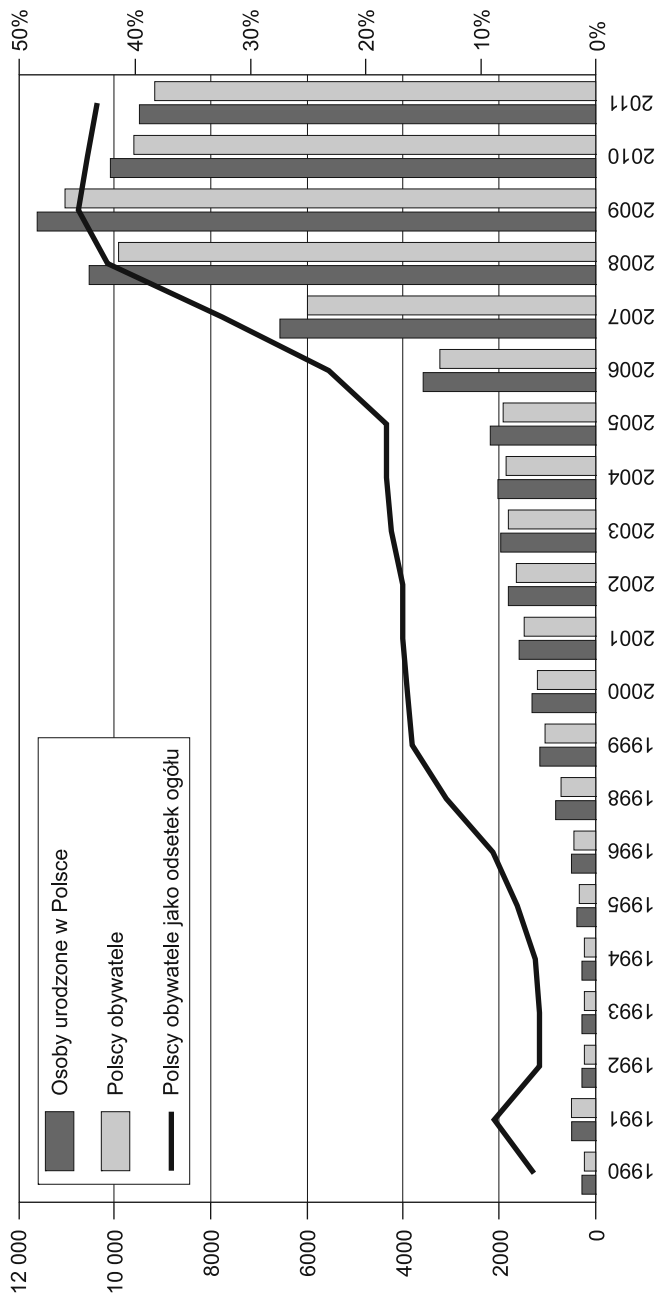
⁸ W Islandii związki zawodowe cieszą się dość silną pozycją. Uzwiazkowienie społeczeństwa sięga 80%. Obcokrajowcy, którzy planują podjąć zatrudnienie w Islandii, również muszą przystąpić do organizacji pracowników; wymóg ten jest konieczny do uzyskania pozwolenia na pracę. W konsekwencji daje to związkom znaczną kontrolę nad imigracją do Islandii.

najczęściej odwiedzi kogoś z rodziny czy znajomego, ale wiele osób podejmowało również pracę. Niektórzy nie wrócili potem do kraju, czyli zgodnie z typową dla tego okresu tendencją czasowe wyjazdy prywatne przeradzały się w emigrację osiedleńczą.

Rok 1989 oznacza przełom dla procesu migracji z Polski do Islandii. Po transformacji politycznej w Polsce, kiedy polscy obywatele odzyskali prawo swobodnych wyjazdów, a większość państw, w tym także Islandia, zniosła obowiązki wizowe, migracje do Islandii nabrały większej dynamiki. I tak, w samym 1990 roku przyjechało do Islandii 146 osób. Konsekwentnie tylko w ciągu trzech lat populacja Polaków powiększyła się ponad czterokrotnie (ze 122 osób w 1987 roku do 521 w 1991). Oczywiście zniesienie obowiązku wizowego nie oznaczało nieograniczonego dostępu do islandzkiego rynku pracy. Polacy nadal potrzebowali pozwolenia na pracę w Islandii, które musieli uzyskać przed wjazdem do kraju. Oznaczało to, że wcześniej musieli nawiązać kontakt z chętnym do ich zatrudnienia pracodawcą, w czym na ogół pomocni byli rodacy mieszkający na wyspie. Pozwolenia wydawano zwykle na okres pół lub jednego roku z możliwością przedłużenia. Co ważne, otrzymywała je osoba zatrudniająca obcokrajowca, a nie sam pracownik, który w związku z tym był przywiązany do konkretnego miejsca pracy. Po trzech latach przysługiwało prawo do ubiegania się o nieograniczone pozwolenie na pracę, tak zwaną zieloną kartę.

Polacy szybko zdobyli sobie dobrą opinię wśród islandzkich pracodawców, cenieni za swoją pracowitość i sumienność. Jeden z menedżerów zakładów rybnych tak wyjaśniał, co skłania go do zatrudniania polskich robotników: „Polacy przyjeżdżają tu na 6 albo 10 miesięcy i zaczynają pracę już od pierwszego dnia. Ci ludzie szybko się uczą i są bardzo chętni do pracy. Chcą pracować we wszystkie dni tygodnia” (DV, 5 lutego 1991 roku). I tak z roku na rok przybywało Polaków w Islandii (zob. rys. 2.1). Rosła też liczba Polaków otrzymujących islandzkie obywatelstwo. Od 1998 roku polscy imigranci stali się najliczniejszą grupą obcokrajowców, przewyższając liczebnie Duńczyków, którzy do tej pory prowadzili w statystykach. Stopniowo też rozszerzał się zakres wykonywanych przez nich prac.

Tempo napływu polskich imigrantów uzależnione było od sytuacji gospodarczej w Islandii, np. w 1992 roku Islandia weszła w krótki okres recesji gospodarczej. Upadło wówczas kilka zakładów rybnych, skłaniając

Rys. 2.1. Liczba Polaków w Islandii, 1990–2011⁹

Źródło: Statistics Iceland.

⁹ Poza wcześniej wspomnianą kategorią „imigrant” islandzki Urząd Statystyczny używa dwóch innych kategorii w odniesieniu do populacji obcokrajowców: kraj obywatelstwa oraz kraj urodzenia, co oznacza, że obcokrajowcy, którzy otrzymali islandzkie obywatelstwo, są zaliczani do obywateli Islandii.

część Polaków do wyjazdu z wyspy. Jednak już rok później wróciła tendencja wzrostowa i od 1994 roku kraj ponownie wszedł na ścieżkę lepszej koniunktury gospodarczej, której szczyt przypadł na lata 2004–2005.

W początkowym okresie migracje do Islandii w znacznym stopniu opierały się na sieciach migracyjnych. Mieszkający na wyspie Polacy pomagali przyjechać kolejnym osobom – rodzinie czy znajomym, którzy byli chętni podjąć się pracy w Islandii. Ich pomoc najczęściej polegała na znalezieniu zatrudnienia, jak również zakwaterowania, ale także dbali o wszelkie formalności. Nieliczne osoby też – czasami na prośbę islandzkiego pracodawcy – organizowały całe grupy polskich pracowników do pracy w przetwórnictwach rybnych, niekiedy żądając od rodaków za swoją usługę zapłaty. Sieci odgrywały kluczową rolę w procesie migracji do Islandii, przede wszystkim dlatego, że w ówczesnej Polsce wiedza o tej wyspie była znikoma. Mało kto wiedział, jakie są możliwości zatrudnienia w tym kraju, że oferował on dobrze płatną i legalną pracę. Nie bez znaczenia było też oddalenie Islandii i wysokie koszty podróży, które zmniejszały liczbę przypadkowych przyjazdów. Również istotny wpływ na charakter migracji miała islandzka polityka wjazdowa. Szanse na nielegalny wjazd były niemal znikome, a wspomniany wymóg posiadania zezwolenia na pracę ograniczał liczbę osób starających się o nią do tych, które znały na wyspie kogoś, kto mógł pośredniczyć w znalezieniu im zatrudnienia. Nawet organizowanie grup polskich pracowników, czy to do stoczni, czy do przetwórnictw rybnych, opierało się na nieformalnych kontaktach.

Dopiero koło 2000 roku zaczynają się pojawiać pierwsze biura oferujące Polakom pracę w Islandii. Początkowo były to oferty dla opiekunek do dzieci. Sporadycznie islandzkie agencje pośrednictwa nawiązywały współpracę z polskimi urzędami pracy w celu rekrutacji pracowników do zakładów w Islandii. Ponadto, w okresie największego zapotrzebowania, powstawały małe biura w Islandii, które ukierunkowały się na poszukiwanie pracowników w Polsce. W powszechnej opinii Polacy sprawdzili się na islandzkim rynku, stąd stali się preferowaną siłą roboczą. Spektakularnym przykładem jest nabór polskich robotników do budowy huty aluminium Alcoa Fjardaál w Reyðarfjörður i powiązanej z nią budowy elektrowni wodnej w Kárahnjúkar na wschodzie kraju. Za radą islandzkiego urzędu pracy firma Bechtel, główny wykonawca huty, sprowadziła ponad 1600 Polaków, czyli niemal 50% ówczesnej liczebności Polonii

islandzkiej. Ponadto duża grupa polskich robotników pracowała przy budowie tamy i elektrowni w Kárahnjúkar. Przypadek ten jest o tyle istotny, że za sprawą tylko tego jednego projektu w ciągu roku liczba Polaków gwałtownie wzrosła, z 3629 w 2006 do 6572 na początku 2007 roku.

Kolejny przełom nastąpił w maju 2006 roku, kiedy po dwuletnim okresie przejściowym Islandia otworzyła rynek pracy dla obywateli nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Wywołało to radykalny przyrost przyjazdów Polaków, tym bardziej że w tym czasie Islandia przeżywała boom w sektorze budowlanym, co pociągało za sobą olbrzymie zapotrzebowanie na pracowników tej branży. W ciągu roku liczba migrujących Polaków zwiększyła się o 81%. Tylko od 1 maja 2006 do końca roku wydano 3079 nowych pozwoleń na pracę dla polskich obywateli.

Ten nieprzerwany przyrost liczby Polaków w Islandii wstrzymał kryzys finansowy, jaki dotknął kraj we wrześniu 2008 roku. Wartość korony w stosunku do polskiego złotego spadła o połowę¹⁰, znacząco zmniejszając opłacalność wyjazdów. Niemal z dnia na dzień stanęły budowy, pozbawiając wielu Polaków pracy. Bezrobocie osiągnęło poziom nieznanymi w powojennej historii Islandii – 4,8% w grudniu 2008 roku, dochodząc do 9,1% w kwietniu 2009 roku (Vinnumálastofnun 2010). W marcu 2011 roku bezrobocie w skali kraju wynosiło 8,6%, ale wśród polskich obywateli szacowane jest na ponad 20%. Polacy stanowią 9% wszystkich bezrobotnych i 61% bezrobotnych obcokrajowców. W marcu 2011 roku 1468 polskich obywateli korzystało z prawa do zasiłku w Islandii (Vinnumálastofnun 2011a). Część osób zdecydowała się na wyjazd, ale powroty nie nabrały takiego rozmiaru, jaki prezentowały polskie i islandzkie media (Wojtyńska, Zielińska 2010). Według danych urzędu statystycznego w 2008 roku z Islandii wyjechało około 2700 Polaków, podobnie jak w roku następnym. W 2010 roku Islandię opuściło już poniżej 1500 osób (Statistics Iceland 2011d). Znamienne, że część z nich wróciła, gdy nie udało im się znaleźć pracy w Polsce lub otrzymana praca nie spełniła ich oczekiwań. Nierzadko polskie zarobki okazywały się niższe niż islandzki zasiłek. Poza tym wyjazdy z Islandii nie nabrały masowego charakteru, gdyż nie wszyscy stracili zatrudnienie. Co ważne, kryzys

---

¹⁰ Według kursu NBP, w styczniu 2008 roku 1 PLN wart był 25,5 ISK, we wrześniu 2008 za 1 PLN można było już dostać 36,5 ISK, a w grudniu 2008 roku 1 PLN osiągnął wartość 47,6 ISK (www.nbp.pl).

nie zlikwidował całkiem popytu na cudzoziemskich pracowników. W latach boomu gospodarczego utrwalił się w Islandii podział rynku pracy, ze strefą zatrudnienia zdominowaną przez obcokrajowców. Chociaż zapotrzebowanie zmniejszyło się, to jednak nie zniknęło. Rodzimi mieszkańcy nie są już tak bardzo skłonni podejmować się zajęć utożsamianych z pracą imigrancką. Wreszcie część Polaków została, z Islandią bowiem wiąże swoją przyszłość. Na pewno spadła wartość wysyłanych do Polski pieniędzy, co stawiało wiele rodzin przed koniecznością podjęcia decyzji, czy nie lepiej jest mieszkać razem w jednym z krajów, zamiast utrzymywać dwa domy.

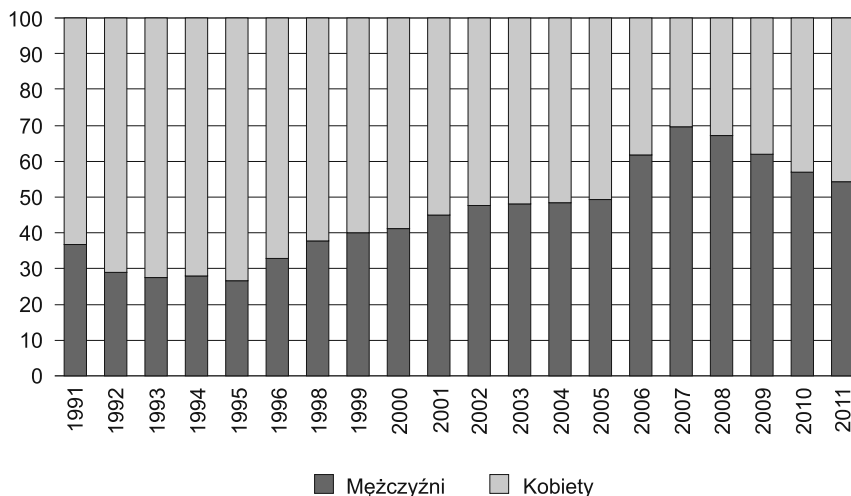
2.2. Charakterystyka

Migracje do Islandii wpisują się w nurt współczesnych migracji zarobkowych z Polski (Kaczmarczyk 2008). Najczęściej są to migracje czasowe, jednak znaczne oddalenie Islandii oraz wysokie koszty podróży skłaniają migrantów raczej do dłuższych pobytów i rzadszych wizyt w Polsce, niż jest to obserwowane w przypadku wyjazdów do innych krajów europejskich. Dlatego też w Islandii prawdopodobnie częściej spotykane są migracje całych rodzin. Większość Polaków w momencie przyjazdu planowała pozostać tylko na dwa, trzy lata, widoczna jest jednak tendencja do przedłużania pobytu.

W początkach lat 90. – jak wspomniano – Polacy znajdowali zatrudnienie głównie w zakładach przetwórstwa rybnego. Z czasem poszerzał się zakres wykonywanych przez nich zajęć, obejmując inne zakłady branży spożywczej, sektor usługowy, sprzątanie czy opiekę społeczną (domy starców, szpitale). W ostatnim okresie Polacy przyjeżdżali przede wszystkim do pracy w budownictwie – w 2007 roku 40% wszystkich wydanych pozwoleń na pracę dla polskich obywateli przypadło na ten właśnie sektor (Vinnumálastofnun 2011b).

Z charakterem prac, do jakich przyjmowani byli cudzoziemcy, powiązana jest struktura płci w populacji Polaków. I tak, w pierwszych latach do Islandii przyjeżdżały przeważnie migrantki z Polski, gdyż prace w zakładach przetwórstwa rybnego tradycyjnie uważane były za zajęcia kobiece (Skaptadóttir 1996). Między 1992 a 1995 rokiem kobiety stanowiły ponad 70% wszystkich polskich obywateli zarejestrowanych w Islandii. W kolejnych latach proporcja kobiet w stosunku do mężczyzn stopniowo

się wyrównywała. Od 2004 roku następuje powolna zmiana w kierunku procentowej przewagi mężczyzn, w szczytowym momencie w 2007 roku mężczyźni stanowili 73% imigrantów. W styczniu 2011 roku udział mężczyzn w populacji Polaków spadł do 55%, co można wyjaśnić faktem, że z powodu kryzysu finansowego, który najmocniej odbił się na sektorze budowlanym, więcej mężczyzn niż kobiet opuściło Islandię.

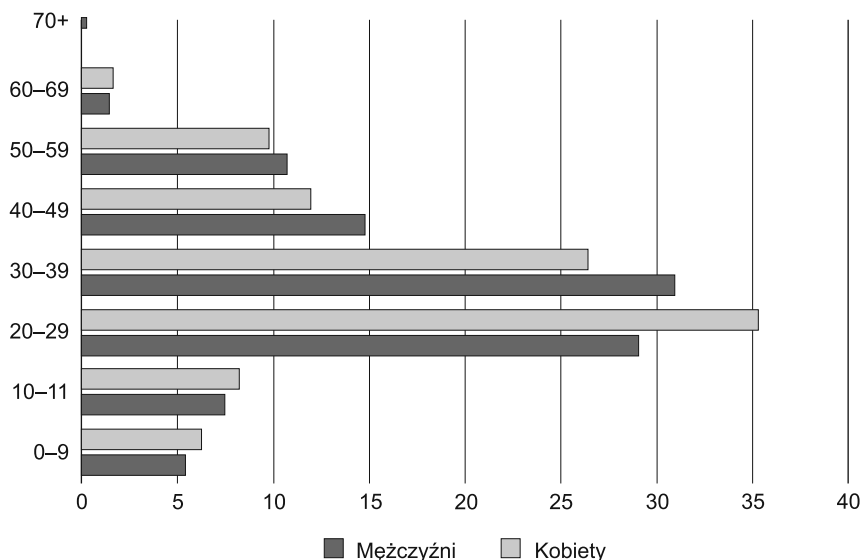
Rys. 2.2. Struktura płci osób urodzonych w Polsce i zarejestrowanych w Islandii, 1991–2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Wśród polskich migrantów w Islandii przeważają osoby młode. W 2011 roku 32% mieściło się w przedziale wieku między 20 a 29 lat, a 29% w przedziale 30–39 (Statistics Iceland 2011b). Co ciekawe, polskie migrantki są na ogół nieco młodsze od migrantów z Polski, aż 35% kobiet było w wieku między 20 a 29 lat, podczas gdy tylko 29% mężczyzn znajdowało się w tym przedziale wiekowym.

Polskich emigrantów można spotkać niemal w każdej islandzkiej miejscowości. Największe skupisko Polonii znajduje się w Reykjavíku i jego okolicach, gdzie mieszka 56% (5096) wszystkich polskich obywateli. Ponadto wielu (14%) zamieszkuje Suðurness, sąsiedni rejon południowo-zachodni (Statistics Iceland 2011c). Jednak ta zdecydowana

koncentracja w rejonie stolicy to relatywnie nowe zjawisko. Wcześniej Polacy przyjeżdżali głównie do osad rybackich usytuowanych wokół linii brzegowej wyspy. Przykładowo w 1998 roku 32% polskich obywateli przebywało w Fiordach Zachodnich (Vestfirðir), podczas gdy w regionie stołecznym jedynie 17% (ibidem). W Islandii można zatem zaobserwować odwrotną tendencję niż w przypadku polskich migracji do Wielkiej Brytanii, gdzie poakcesyjni migranci często kierowali się do mniejszych miejscowości lub na wieś.

Rys. 2.3. Struktura wieku osób urodzonych w Polsce i zarejestrowanych w Islandii, 2001 (w %)

Źródło: opracowanie własne.

Ze względu na łańcuchowy charakter migracja do Islandii obejmowała początkowo jedynie kilka regionów Polski – okolice, z których pochodzili pionierzy. Były to przede wszystkim: północna Polska, ale także okolice Białegostoku oraz Mazury, potem również Śląsk i okolice Rzeszowa. Stopniowo coraz bardziej różnicowało się pochodzenie Polaków. Według danych z badania sondażowego przeprowadzonego wśród polskich imigrantów w Reykjavíku najwięcej respondentów – 14%

– przed wyjazdem do Islandii mieszkało w województwie warmińsko-mazurskim, prawie 12% badanych pochodziło z Podlasia, 11% z woj. pomorskiego, 11% z Mazowsza i prawie 10% ze Śląska (Thorarins, Wojtyńska w *przygotowaniu*).

2.3. Organizacja życia Polonii islandzkiej

Migracje do Islandii mają krótką historię, stąd też pewne struktury polonijne są dopiero w procesie tworzenia. Wiele z inicjatyw ma charakter oddolny, spontaniczny oraz czasowy. Głównymi ośrodkami integrującymi życie Polaków w Islandii są obecnie Konsulat RP, polska szkoła, a także Kościół katolicki. Na wyspie działa również kilka organizacji polonijnych. Przez wiele lat rząd Polski nie miał swojej oficjalnej placówki w Islandii, tak że wszystkie sprawy konsularne Polacy musieli załatwiać w Oslo. Dopiero w 2008 roku został otwarty Konsulat RP w Reykjavíku. Poza działalnością konsularną i dyplomatyczną placówka ta organizuje imprezy okazyjne, na których spotyka się miejscowa Polonia.

W 2008 roku powstała Szkoła Polska w Reykjavíku, prowadzona przez Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Szkoły. W pierwszym roku działalności do nauki przystąpiło 60 uczniów w klasach 1–6 na poziomie podstawowym, utworzono też jedną klasę gimnazjalną. W 2011 roku liczba dzieci wzrosła do 180, a szkoła rozszerzyła swoją działalność, obejmując edukację przedszkolną oraz licealną¹¹.

Ważną rolę w życiu islandzkiej Polonii odgrywa Kościół katolicki. Ponieważ religią dominującą w Islandii jest luteranizm (ponad 80% populacji), Polacy należą w tym kraju do mniejszości wyznaniowej (Statistics Iceland 2011e). Stanowią też 75% wszystkich katolików na wyspie. W 1984 roku z Elbląga do Hafnarfjörður, miejscowości położonej niedaleko Reykjavíku, przeniosły się siostry z zakonu karmelitanek bosych. Pod koniec lat 90. w Islandii rozpoczęło swoją działalność Polskie Duszpasterstwo prowadzone przez Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej¹². W tej chwili na wyspie przebywa trzech księży zakonników: w Reykjavíku, Akureyri oraz Ísafjörður.

---

¹¹ Więcej informacji można znaleźć na stronie szkoły: www.polskaszkoła.is.

¹² Strona duszpasterstwa: <http://islandia.chrystusowcy.pl>.

Na Islandii istnieją także różnego rodzaju organizacje zrzeszające Polaków. Najstarsze z nich to Towarzystwo Przyjaźni Islandzko-Polskiej, analogiczne do założonego w Polsce w 1959 roku Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Islandzkiej. Towarzystwo prowadzi przede wszystkim działalność kulturalną, propagując wiedzę o Polsce na wyspie. Nie jest to więc typowa organizacja polonijna, a jej członkami są też Islandczycy. Ponadto w Reykjavíku znajduje się Stowarzyszenie Polaków w Islandii, w Íslafjörður – Związek Polaków Fiordów Zachodnich, a także Związek Kultury Polskiej w Reykjanesbær „REJS” w Keflavíku.

Popularnym miejscem wymiany informacji jest dla islandzkiej Polonii portal www.iceland.pl. Strona ta powstała w Polsce i zgodnie z pierwotnym założeniem miała być źródłem wiedzy na tematy islandzkie. Ważną rolę odgrywa forum dyskusyjne, które początkowo stanowiło część portalu, ale w tej chwili stanowi zasadniczą część strony. Forum skupia nie tylko zainteresowanych Islandią w Polsce, lecz także islandzką Polonię. W 2010 roku grupa polskich imigrantów otworzyła portal informacyjny www.informacje.is, gdzie między innymi umieszczane są wiadomości o najważniejszych wydarzeniach w Islandii.

2.4. Zakończenie

Podsumowując, w historii migracji z Polski do Islandii można wyróżnić cztery zasadnicze okresy. Pierwszy z nich to okres, kiedy migracja ma charakter jednostkowy. Następny po 1989 roku charakteryzuje się szybkim przyrostem migracji opartej przede wszystkim na sieciach. W tym czasie większość Polaków znajduje zatrudnienie w przetwórnictwie rybnym. Symbolicznym początkiem trzeciego okresu jest maj 2006 roku i otwarcie islandzkiego rynku pracy dla nowych krajów członkowskich UE, co uruchomiło gwałtowny napływ Polaków, głównie do sektora budowlanego. Ostatni okres to kryzys ekonomiczny, kiedy saldo migracji osiągnęło i utrzymuje wartość ujemną. Migracje do Islandii mają przede wszystkim charakter ekonomiczny i czasowy, ale wielokrotnie przechodzą w migrację wieloletnią, a nawet osiedleńczą. Ważną rolę w rozwoju wyjazdów z Polski na wyspę odegrały sieci migracyjne, a dopiero w późniejszym okresie znaczenia nabrały agencje zatrudnienia pracowników.

Bibliografia

- Bergsson S.G. (1995). *Útlendingar og íslensk samfélag 1900–1940*. Praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Islandzkim (maszynopis).
- Chymkowski R. (2009). Polskie podróże na Islandię – od Edmunda Chojewskiego do Ferdynanda Goetla, w: R. Chymkowski, W. Pessel (red.), *Islandia: Wprowadzenie do wiedzy o społeczeństwie i kulturze*, Warszawa: Wydawnictwo Trio.
- DV (1991). *Koma til að vinna sér inn fyrir íbúð*, 4 lutego 1991 r., s. 4.
- Kaczmarczyk P. (red.). (2008). *Współczesne migracje zagraniczne Polaków: aspekty lokalne i regionalne*, Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami.
- Olszewski E. (red.). (1997). *Polacy w Skandynawii*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Pietrzekiewicz A. (2002). *Polskie opisy wypraw na Islandię od XVII w. do współczesności. Próba interpretacji etnologicznej*. Praca magisterska obroniona na Uniwersytecie Jagiellońskim (maszynopis).
- Polskie wyprawy na Ultima Thule* (1999). Warszawa: Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Islandzkiej.
- Sakson B., Napierała J. (2010). Migracje zagraniczne, w: *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2009–2010*. Raport Rządowej Rady Ludnościowej, Warszawa.
- Sęk J. (1997). Polacy w Islandii, w: E. Olszewski (red.), *Polacy w Skandynawii*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Skaptadóttir U.D. (1996). *Fishermen's Wives and Fish Processors: Continuity and Change in Women's Position in Icelandic Fishing Villages 1870–1990*, praca doktorska, New York: University of New York.
- Skaptadóttir U.D., Wojtyńska A. (2008). Gender Migration from Poland to Iceland: Women's Experiences, w: D. Golańska, A.M. Różalska (red.), *New Subjectivities: Negotiating Citizenship in the Context of Migration and Diversity*, Łódź: Łódź University Press.
- Statistics Iceland (2011a). *Population born abroad by background, sex, citizenship and country of birth 2011*. Dostęp: 22 marca 2011 r., URL: <http://www.statice.is>.
- Statistics Iceland (2011b). *Population by country of birth, sex and age 1 January 1998–2001*. Dostęp: 22 marca 2011 r., URL: <http://www.statice.is>.
- Statistics Iceland (2011c). *Population by sex, municipality, citizenship and age 1 January 1998–2011*. Dostęp: 22 marca 2011 r., URL: <http://www.statice.is>.
- Statistics Iceland (2011d). *External migration by sex, countries and citizenship 1986–2010*. Dostęp: 22 marca 2011 r., URL: <http://www.statice.is>.
- Statistics Iceland (2011e). *Populations by religious organizations 1998–2011*. Dostęp: 22 marca 2011 r., URL: <http://www.statice.is>.

- Statistics Iceland. Dane dotyczące populacji Polaków w Islandii udostępnione na zamówienie.
- Stosunki dyplomatyczne Polski 1944–1981: informator* (1986). T. 2: *Europa – państwa kapitalistyczne 1944–1981*, cz. 2, Warszawa: Wydawnictwa Akcydensowe.
- Traktat handlowy i nawigacyjny z Islandią (1999). *Islandia. Biuletyn Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Islandzkiej*, nr 4, s. 11.
- Vinnumálastofnun (2010). *Staða á vinnumarkaði: Október 2010*, Reykjavik: Vinnumálastofnun.
- Vinnumálastofnun (2011a). *Staða á vinnumarkaði: Mars 2011*, Reykjavik: Vinnumálastofnun.
- Vinnumálastofnun (2011b). *Erlendir ríkisborgarar á íslenskum vinnumarkaði árin 2006–2009*. Reykjavik: Vinnumálastofnun.
- Vinnumálastofnun. Dane dotyczące pozwoleń i rejestracji polskich obywateli. udostępnione na zamówienie.
- Wojtyńska A. (2009). Islandia i Islandczycy oczami polskich imigrantów, w: R. Chymkowski, W. Pessel (red.), *Islandia: Wprowadzenie do wiedzy o społeczeństwie i kulturze*, Warszawa: Wydawnictwo Trio.
- Wojtyńska A. (2010). Islandia – utopia polskich imigrantów?, w: *Islandia. Przewodnik nieturystyczny*, Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Wojtyńska A., Zielińska M. (2010). Polish Migrants in Iceland Facing the Financial Crisis, w: G.Þ. Jóhannesson, H. Björnsdóttir (red.), *Þjóðarspejillinn. Rannsóknir í félagsvísindum XI*, Iceland: University of Iceland.